O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI

OLIY VA O‘RTA MAXSUS TA’LIM VAZIRLIGI

TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI

“TASDIQLAYMAN”

____

Rektor G.Sh.Rixsiyeva

2022 yil “30” 06

XORIJIY SHARQ MAMLAKATLARI ETNOLOGIYASI TARIXI FANINING O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi:	200000	– San’at va Gumanitar fanlar
Ta’lim sohasi:	220000	– Gumanitar fanlar
Mutaxassislik:	70230501	– Etnografiya, etnologiya va antropologiya

Toshkent – 2022

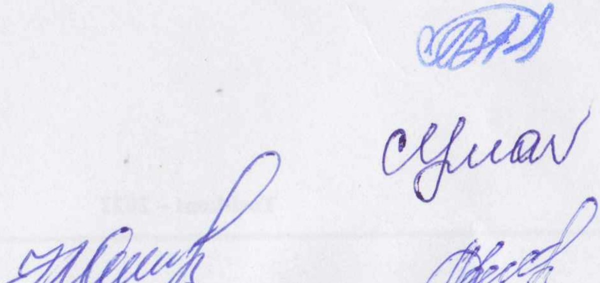

<table>
<tr><td colspan="2">Fan/modul kodi
SMET1204</td><td>O‘quv yili
2022-2023</td><td>Semestr
2</td><td colspan="2">ECTS — Kreditlar
4</td></tr>
<tr><td colspan="2">Fan/modul turi
Majburiy</td><td colspan="2">Ta’lim tili
O‘zbek/rus</td><td colspan="2">Haftadagi dars soatlari
4</td></tr>
<tr><td rowspan="2">1.</td><td colspan="2">Fanning nomi</td><td>Auditoriya mashg‘ulotlari (soat)</td><td>Mustaqil ta’lim (soat)</td><td>Jami yuklama (soat)</td></tr>
<tr><td colspan="2">Xorijiy Sharq mamlakatlari etnologiyasi tarixi</td><td>48</td><td>72</td><td>120</td></tr>
<tr><td>2.</td><td colspan="5">I. Fanning mazmuni</td></tr>
</table>

Fanni o‘qitishdan maqsad – talabalarida Xorijiy Sharq mamlakatlari etnologiyasi tarixining fan tarzda shakllanishi va uning tarixi, asosiy tadqiqot mavzusi va muammolari hamda an’anaviy va zamonaviy tadqiqot uslublarini o‘rganish usullari bo‘yicha bilim, ko‘nikma va malaka shakllantirishdir.

Fanning vazifasi – talabalarga Xorijiy Sharq mamlakatlari ma’naviyatini umuminsoniy axloq, urf-odat va an’analar, ideallar, ezgu g‘oyalar va maqsadlar tizimi sifatida o‘rganish va tahlil etishni, xorijiy sharq mamlakatlari etnologiyasining nazariy metodologik muammolariga qiziqish uyg‘otish orqali bu hudud etnologiyasini chuqur o‘rgatish, fanni o‘rganish bo‘yicha bilim, ko‘nikma va malakasi bilan bog‘liq bilish faoliyatini tashkil qilish, magistrlarni tafakkur, ijodiy qobiliyat va mustaqil o‘zlashtirish haqida tasavvurini o‘stirish, ta’limda ko‘nikma bilan malakasini takomillashtirishdan iborat.

II. Asosiy nazariy qism (ma’ruza mashg‘ulotlari)

II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1– ma’ruza. Xorijiy sharq mamlakatlari etnologiyasi tarixi faniga kirish. Fanning predmeti va tadqiqot ob’yekti

Fanining predmeti, asosiy tushunchalari, maqsadi va vazifalari. Manbalari va adabiyotlari. Zamonaviy etnologik qarashlar, tadqiqot usullari tahlili. Xalqlar va ularning madaniyatiga doir manbalar va adabiyotlar bilan ishlash nazariyoti. Etnologik ma’lumotlarni to‘plash, tasniflash va tahlil qilish bilan

tanishuv. Etnologiyadagi zamonaviy muammolar va ularning yechimlari. Etnologiya tarixi fani va uning kelajakdagi istiqboli.

2-ma'ruza. Sharq xalqlarining tarixiy-etnologik tavsifi

Sharq xalqlari va ularning tasnifi. Osiyo qit'asi haqida umumiy ma'lumot. Osiyoni etnologik jihatdan beshta qismga: G'arbiy (Old), Janubiy, Janubiy-Sharqiy, Sharqiy va Shimoliy tarixiy madaniy – guruhlariga bo'linishi. Sharq xalqlari va ularni o'rganishga doir ilmiy qarashlar. "Orientalizm" – sharqshunoslikka doir ilmiy qarashlarda etnologiyaning o'rni va ahamiyati.

3-ma'ruza. G'arbiy Osiyo xalqlari etnologiyasi tarixi

G'arbiy Osiyo xalqlari etnologiyasi tarixi. G'arbiy Osiyo haqida umumiy ma'lumot. G'arbiy Osiyo xalqlarining etnologik klassifikatsiyasi. Ularning an'anaviy xo'jaligi, turar-joylari, taomlari, mehnat qurollari, uy-ro'zg'or buyumlari, dinlari, xalq og'zaki ijodi va b. Hududni o'rganishga doir ilmiy qarashlar va zamonaviy tadqiqotlar tahlili. Hudud to'g'risidagi ilmiy tadqiqotlar shakllanishi va rivojlanishi, bugungi holati.

4-ma'ruza. Janubiy Osiyo xalqlari etnologiyasi tarixi

Janubiy Osiyo xalqlari etnologiyasi tarixi. Janubiy Osiyo haqida umumiy ma'lumot. Janubiy Osiyo xalqlarining etnologik klassifikatsiyasi. Ularning an'anaviy xo'jaligi, turar-joylari, taomlari, mehnat qurollari, uy-ro'zg'or buyumlari, dinlari, xalq og'zaki ijodi va b. Hududni o'rganishga doir ilmiy qarashlar va zamonaviy tadqiqotlar tahlili. Hudud to'g'risidagi ilmiy tadqiqotlar shakllanishi va rivojlanishi, bugungi holati.

5-ma'ruza. Janubiy-Sharqiy Osiyo xalqlari etnologiyasi tarixi

Janubiy-Sharqiy Osiyo xalqlari etnologiyasi tarixi. Janubiy-Sharqiy Osiyo haqida umumiy ma'lumot. Janubiy-Sharqiy Osiyo xalqlarining etnologik klassifikatsiyasi. Ularning an'anaviy xo'jaligi, turar-joylari, taomlari, mehnat qurollari, uy-ro'zg'or buyumlari, dinlari, xalq og'zaki ijodi va b. Hududni o'rganishga doir ilmiy qarashlar va zamonaviy tadqiqotlar tahlili. Hudud to'g'risidagi ilmiy tadqiqotlar shakllanishi va rivojlanishi, bugungi holati.

6-ma'ruza. Sharqiy Osiyo xalqlari etnologiyasi tarixi

Sharqiy Osiyo xalqlari etnologiyasi tarixi. Sharqiy Osiyo haqida umumiy ma'lumot. Sharqiy Osiyo xalqlarining etnologik klassifikatsiyasi. Ularning an'anaviy xo'jaligi, turar-joylari, taomlari, mehnat qurollari, uy-ro'zg'or buyumlari, dinlari, xalq og'zaki ijodi va b. Hududni o'rganishga doir ilmiy qarashlar va zamonaviy tadqiqotlar tahlili. Hudud to'g'risidagi ilmiy tadqiqotlar shakllanishi va rivojlanishi, bugungi holati.

7-ma'ruza. Shimoliy Afrika xalqlari etnologiyasi tarixi

Shimoliy Afrika xalqlari etnologiyasi tarixi. Shimoliy Afrika haqida umumiy ma'lumot. Shimoliy Afrika xalqlarining etnologik klassifikatsiyasi. Ularning an'anaviy xo'jaligi, turar-joylari, taomlari, mehnat qurollari, uy-ro'zg'or buyumlari, dinlari, xalq og'zaki ijodi va b. Hududni o'rganishga doir ilmiy qarashlar va zamonaviy tadqiqotlar tahlili. Hudud to'g'risidagi ilmiy tadqiqotlar shakllanishi va rivojlanishi, bugungi holati.

8-ma'ruza. Sharqiy Afrika xalqlari etnologiyasi tarixi

Sharqiy Afrika xalqlari etnologiyasi tarixi. Sharqiy Afrika haqida umumiy ma'lumot. Sharqiy Afrika xalqlarining etnologik klassifikatsiyasi. Ularning an'anaviy xo'jaligi, turar-joylari, taomlari, mehnat qurollari, uy-ro'zg'or buyumlari, dinlari, xalq og'zaki ijodi va b. Hududni o'rganishga doir ilmiy qarashlar va zamonaviy tadqiqotlar tahlili. Hudud to'g'risidagi ilmiy tadqiqotlar shakllanishi va rivojlanishi, bugungi holati.

III. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Xorijiy sharq mamlakatlari etnologiyasi tarixi fani predmeti, maqsadi va vazifalari. Manbalari va adabiyotlari.
2. Sharq xalqlarining umumiy tavsifi va tahlili.
3. G'arbiy Osiyo davlatlari xalqlari etnologiyasi. Uning shakllanishi va rivojiga oid qarashlar tarixi.
4. Janubiy Osiyo davlatlaridagi etnik jarayonlar. Xalqlar etnologiyasi tarixi.
5. Janubiy Osiyo davlatlardagi etno-siyosiy, diniy munosabatlar.
6. Janubi-Sharqiy Osiyo davlatlaridagi etnik jarayonlar va ularni ahvoli.
7. Janubi-Sharqiy Osiyo davlatlari xalqlari an'anaviy urf-odatlari.
8. Sharqiy Osiyo davlatlari xalqlari etnologiyasi va antropologiyasi.
9. Sharqiy Osiyoda zamonaviy etnik jarayonlar tahlili.
10. Arab davlatlaridagi etnosiyosiy va entnodemografik vaziyat.
11. Shimoliy Afrika xalqlari etnologiyasi va antropologiyasi umumiy xarakteristikasi
12. Shimoliy va Sharqiy Afrikadagi migratsion jarayonlar tahlili.
13. Sharqiy Afrika davlatlari xalqlari antropologik qiyofasi.

Kurs ishi uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Sharq davlatlari o'rtasidagi etnosiyosiy munosabatlar.
2. Yaqin Sharq davlatlaridagi etnodemografik holat.
3. Sharqiy Osiyo davlatlaridagi etnik jarayonlar.
4. Janubiy Osiyo davlatlaridagi etnik jarayonlar va ularni ahvoli.

	5. Janubi-Sharqiy Osiyo davlatlari xalqlari an'anaviy urf-odatlari. 6. Hozirgi Hindiston etnosiyosiy madaniyatining xususiyatlari. 7. Arab davlatlaridagi etnosiyosiy va entnodemografik vaziyat. 8. Xitoy etnik ahvolining umumiy xarakteristikasi 9. Turkiya va Eron etnologiyasi qiyosiy tahlili. 10. Osiyo davlatlari xalqlari antropologik qiyofasi. **IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar** Mustaqil ta'lim uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi: 1. Yaqin Sharq mamlakatlaridagi etnodemografik vaziyat tahlili 2. Hindistondagi etnik diasporalar 3. Indoneziya, Singapur va Malaziya etnologiyasi qiyosiy tahlili 4. Yaqin Sharq davlatlaridagi migratsion vaziyat 5. Shimoli va Sharqiy Afrika aholisi antropologik qiyofasi tahlili 6. Janubiy Osiyo davlatlari dinlari qiyosiy tahlili 7. Turkiya va Eron etnologiyasi 8. Orientalizm – konsepsiyasi mazmuni va mohiyati 9. Arab xalqlari milliy taomlari tahlili 10. Yaqin Sharqdagi siyosiy vaziyatning etnik holatga ta'siri Mustaqil ishni bajarishda talaba ushbu fanning xususiyatlarini hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalanishi mumkin: 1. Tarqatma materialning ma'ruza qismini o'zlashtirish; 2. Maxsus yoki ilmiy adabiyotlar (monografiyalar, maqolalar)dan foydalangan holda ushbu mavzu bo'yicha ish olib borish; 3. Yangi asbob-uskunalar, apparatlar, ilmiy jarayonlar va texnologiyalarni rivojlantirish; 4. Talabaning ilmiy-tadqiqot ishlari bilan bog'liq mavzuni chuqur o'rganish; 5. Faol o'qitish usullaridan foydalangan holda o'quv mashg'ulotlari (munozaralar, seminarlar, kollokviumlar va boshqalar); 6. Masofaviy o'qitish O'qituvchi tomonidan taklif etilgan mavzular bo'yicha qo'shimcha materiallarni mustaqil ravishda o'rganish uchun talabalar har xil mustaqil ishlarni tayyorlaydilar, shu jumladan: prezentatsiyalar, ma'ruzalar, insholar, insholarni tayyorlash va taqdimotlarni tashkil qilish.
3.	**V.Fan o'qitilishning natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)** Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: - Kurs yakunida talabalar hozirgi Sharq mamlakatlari etnologiyasi tarixi, uning taraqqiyoti, shuningdek, antropologiyasi, demografiyasi, lingvistikasi va etnik jarayonlar haqida muayyan **tasavvur va bilimga ega bo'lishi;** - etnologik va antropologik kategoriyalar va tushunchalardan, zamonaviy fan va texnologiya natijalaridan foydalana olishi, shuningdek etnologik tahlil va tasnifni mustaqil amaliyotda qo'llash **ko'nikmalariga ega bo'lishi;**

	- milliy va xorijiy ma'lumot manbalaridan material to'plashi va mustaqil o'zlashtira olishi; - O'zbekiston va Sharq mamlakatlario'rtasidagi ijtimoiy-iqtisodiy, etnik, diniy munosabatlarning turli jihatlari bilan bog'liq voqea va hodisalarni mustaqil ravishda tahlil qilish **malakalariga ega bo'lishi kerak.**
4.	**VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:** • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar; • jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
5.	**VII. Kreditlarni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.
6.	**Asosiy adabiyotlar:** 1. Doniyorov A.X., Bo'riev O., Ashirov A.A. Markaziy Osiyo xalqlari etnologiyasi, etnogenezi va etnik tarixi. Darslik. Toshkent, 2020 2. Salimov T.O'. Jahon xalqlari etnologiyasi. O'quv qo'llanma. Toshkent: "Donishmand ziyosi". 2020 3. Ashirov A.A. Etnologiya. O'quv qo'llanma. Toshkent: Yangi Nashr, 2014 4. Жабборов Исо. Жаҳон этнологияси асослари. Тошкент. "Янги аср авлоди", 2005. **Qo'shimcha adabiyotlar:** 5. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – T.: "O'zbekiston", 2016. 6. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. – T.: "O'zbekiston", 2017. 7. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. – T.: "O'zbekiston", 2017. 8. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan quramiz. – T.: "O'zbekiston", 2017 9. Традиционная культура народов Передней и Средней Азии. Л., 1970. 10. Этническая история народов Азии. М., 1972. 11. Этнография питания народов стран зарубежной Азии. М., 1981. 12. Страны и народы. Зарубежная Азия. Общий обзор. Юго-Западная Азия. М., 1979.

	13. Страны и народы. Зарубежная Азия. Восточная и Центральная Азия. М., 1982. 14. Страны и народы. Зарубежная Азия. Южная Азия. М., 1982 15. Страны и народы. Африка. Общий обзор. Северная Африка. М., 1982. **Internet resurslar:** https://mfa.uz http://diss.natlib.uz/ https://cyberleninka.ru
7.	O‘quv dasturi “Markaziy Osiyo xalqlari tarixi va etnologiyasi” kafedrasida ishlab chiqilgan va 202_ yil “___” ________ dagi “___” –sonli bayonnomasi bilan ma’qullangan. O‘quv dasturi Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti Kengashining 2022 - yil “30” 06 dagi “11” -sonli bayoni bilan tasdiqlangan.
8.	**Fan/modul uchun mas’ul:** **M.M. Askarov** – TDSHU, “Markaziy Osiyo xalqlari tarixi va etnologiyasi” kafedrasi dots. v.b., PhD
9.	**Taqrizchilar:** **A.X. Doniyorov** – TDSHU, “Markaziy Osiyo xalqlari tarixi va etnologiyasi” kafedrasi professori, tarix fanlari doktori **B.A. Odilov** – TDSHU, “Markaziy Osiyo xalqlari tarixi va etnologiyasi” kafedrasi dots. v.b., PhD